

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто сучасні тенденції агрострахування в Україні. Визначено проблеми ринку аграрного страхування, у тому числі за рахунок державної підтримки та, на цій основі, запропоновано заходи щодо його удосконалення.

Ключові слова: ризик, страховик, страхувальник, агрострахування, Аграрний Страховий Пул, державна підтримка.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ АГРОСТРАХОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Аннотация. В статье рассмотрены современные тенденции агрострахования в Украине. Определены проблемы рынка аграрного страхования, в том числе за счет государственной поддержки и, на этой основе, предложены меры по его усовершенствованию.

Ключевые слова: риск, страховщик, страхователь, агрострахование, Аграрный Страховой Пул, государственная поддержка.

CURRENT TRENDS IN UKRAINE AGRICULTURAL INSURANCE

Abstract. The article deals with modern trends in agricultural insurance in Ukraine. Identify the problems of the market of agricultural insurance, including due to government support and, on this basis, proposes measures for its improvement.

Key words: risk, the insurer, the insured, agricultural insurance, Agricultural Insurance Pool, the state support.

Вступ. У світовій практиці одним із чинників стабільності економічного розвитку сільськогосподарського виробництва та дієвим інструментом забезпечення фінансово-господарської стійкості аграрних підприємств є агрострахування. Агрострахування – це одна з найважливіших сфер аграрного ринку, яка забезпечує сільгоспвиробнику захист і гарантію його виробництва (у разі форс-мажору він не втрачає своїх грошей, оскільки їх відшкодовує йому страхова компанія). Проте, в Україні цей вид страхування є непривабливим через ряд причин: по-перше, ціна страхових платежів є занадто високою для сільськогосподарських виробників, які в умовах невизначеності вимушені постійно економити; по-друге, страхування сільськогосподарської продукції є непривабливим для безпосередніх страховиків, які часто відмовляють страхувати через недосконалість законодавства; по-третє, низький рівень довіри страхувальників-аграріїв до страховиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри недостатність розвитку ринку страхування с.-г. виробництва і недосконалість законодавства проблемам управління ризиками сільськогосподарських товаровиробників і забезпечення їх системою страхування присвячено праці ряду вітчизняних та зарубіжних науковців: В. Базилевича, Н. Внукової, О. Вовчак, М. Дем'яненка, М. Жилкіної, О. Залєтова, Є. Калініченка, Ю. Лузана, А. Монті, Г. Мюллера, С. Навроцького, С. Осадця, В. Плиси, Т. Прокази, С. Реверчука, А. Самойловського, Р. Смоленюка, О. Філонюка, Ф. Хекне, Р. Шинкаренка та інших. Проте, недостатньо дослідженими залишаються питання регулювання відносин у сфері страхування з державною підтримкою.

Постановка завдання. З огляду на вищесказане, метою статті є дослідження сучасних тенденцій аграрного страхування в Україні та внесення пропозицій щодо удосконалення страхового захисту виробництва сільськогосподарської продукції з державною підтримкою.

Результати. У більшості розвинених країн страховий захист є одним з основних механізмів управління підприємницькими ризиками. Проте в сучасній українській економіці, а в сільському господарстві особливо, він використовується в практиці підприємницької діяльності недостатньо.

Страхування ризиків у сільськогосподарському виробництві забезпечує надійний страховий захист сільськогосподарському виробнику і дозволяє йому мінімізувати збиток, викликаний наявністю природних та природно-кліматичних факторів ризику, отримати доступ до кредитних ресурсів, забезпечити стабільний розвиток сільськогосподарського виробництва.

На державному рівні страховий захист проявляється у формі державної підтримки аграрного сектору в разі настання стихійного лиха або появи надзвичайних, непередбачуваних збитків.

За рахунок коштів державного бюджету відшкодовуються збитки, що виникли в результаті великомасштабних стихійних лих, що носять надзвичайний характер. У цьому випадку, допомога з державного бюджету надається в обмеженому обсязі і носить одноразовий характер. В Україні, прикладом такого фонду можна назвати Резервний фонд кабінету Міністрів, Стабілізаційний фонд та ін.

Практично у всіх розвинених країнах здійснюється державна підтримка сільського господарства. Прагнення до продовольчої безпеки, а також загроза надмірної міграції сільського населення в міста змушує уряди кран субсидувати аграрний сектор за рахунок бюджету [1]. Основними видами державної підтримки є субсидії, кредитування, розвиток сільської інфраструктури, охорона навколишнього середовища та раціональне використання земельних і водних ресурсів, проведення науково-дослідних робіт у галузі сільського господарства, забезпечення продовольством нужденних груп населення та забезпечення безпеки виробництва продовольства (якість сировини та продовольства) [1; 2].

Залежно від історичних, економічних, соціальних особливостей, що склалися в кожній окремій країні, виділяють три моделі страхування в аграрному секторі (рис. 1).

Причому світовий досвід свідчить, що в міжнародній практиці страхування сільськогосподарських ризиків сформувались дві основні моделі, які умовно можна назвати «американська» та «європейська». Для «американської» моделі, яка застосовується в США та Канаді, характерна значна підтримка держави у страхуванні сільськогосподарських ризиків.

Рис. 1. Сукупність моделей страхування в галузі сільськогосподарського виробництва

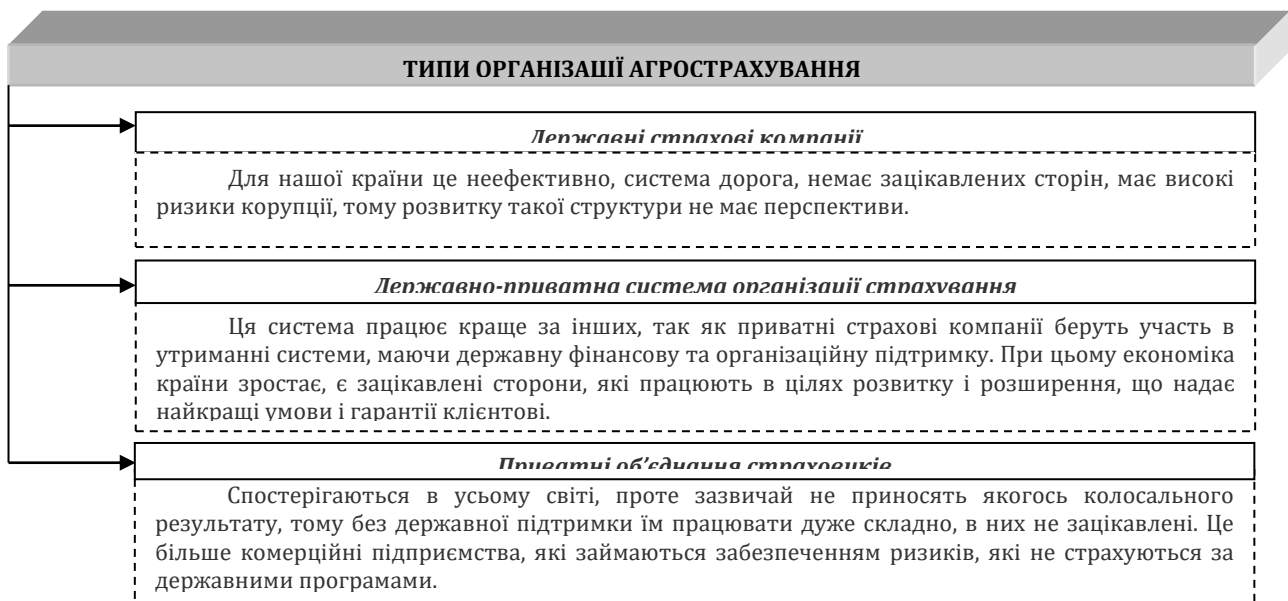
Для «європейської» моделі характерна мінімальна участь держави в аграрному страхуванні, котра зводиться головним чином до виконання контрольних функцій щодо діяльності приватних страхових компаній у цьому секторі ринку страхових послуг [3].

Обидві ці моделі мають свої переваги і недоліки, але, як свідчить міжнародний досвід, найефективнішим при страхуванні аграрних ризиків є поєднання цих двох моделей («змішана» модель) [3].

Саме така система страхування сільськогосподарських ризиків діє в Іспанії, яка, за оцінками експертів міжнародного проекту ЄС Tacis «Вдосконалення управління ризиками фермерських господарств та малих і середніх господарств в аграрному секторі», є країною з найрозвиненішою системою агрострахування в Європі.

У світі налічується кілька типів організації агрострахування (рис. 2).

Щоб відстежити ситуацію на ринку страхування сільськогосподарської продукції, проаналізуємо діяльність страхових компаній за період 2011–2013 рр.

Рис. 2. Особливості типової організації агрострахування в світі

У 2013 р. система агрострахування України і процеси оцінки агроризиків зазнали істотних змін у порівнянні з практикою 2011–2012 рр. Досвід 2011 р. та законодавчі зміни 2012 р. стали поштовхом до тих змін, які відбулися на ринку уже в наступному році. У липні 2012 р. в Україні був прийнятий закон про страхування сільськогосподарських ризиків з державною підтримкою. Він явився досить потужним стимулом до змін на ринку, незважаючи на те, що коштів на державну підтримку як в 2012 р., так і в 2013 р. в бюджеті України не знайшлося [2].

Одним з факторів структурування ринку в 2013 р. стало створення об'єднання страховиків «Аграрний Страховий Пул» (далі – АСП). Дане об'єднання створено в листопаді 2012 р. для координації агрострахування за програмами державної підтримки в агрострахуванні. Разом з тим, незважаючи на відсутність коштів у бюджеті України, АСП координував програми страхування державних форвардних закупівель Аграрного Фонду України та Державної продовольчо-закупівельної Корпорації України (ДПЗКУ), забезпечивши стабільну реалізацію агрострахування за даними програмами.

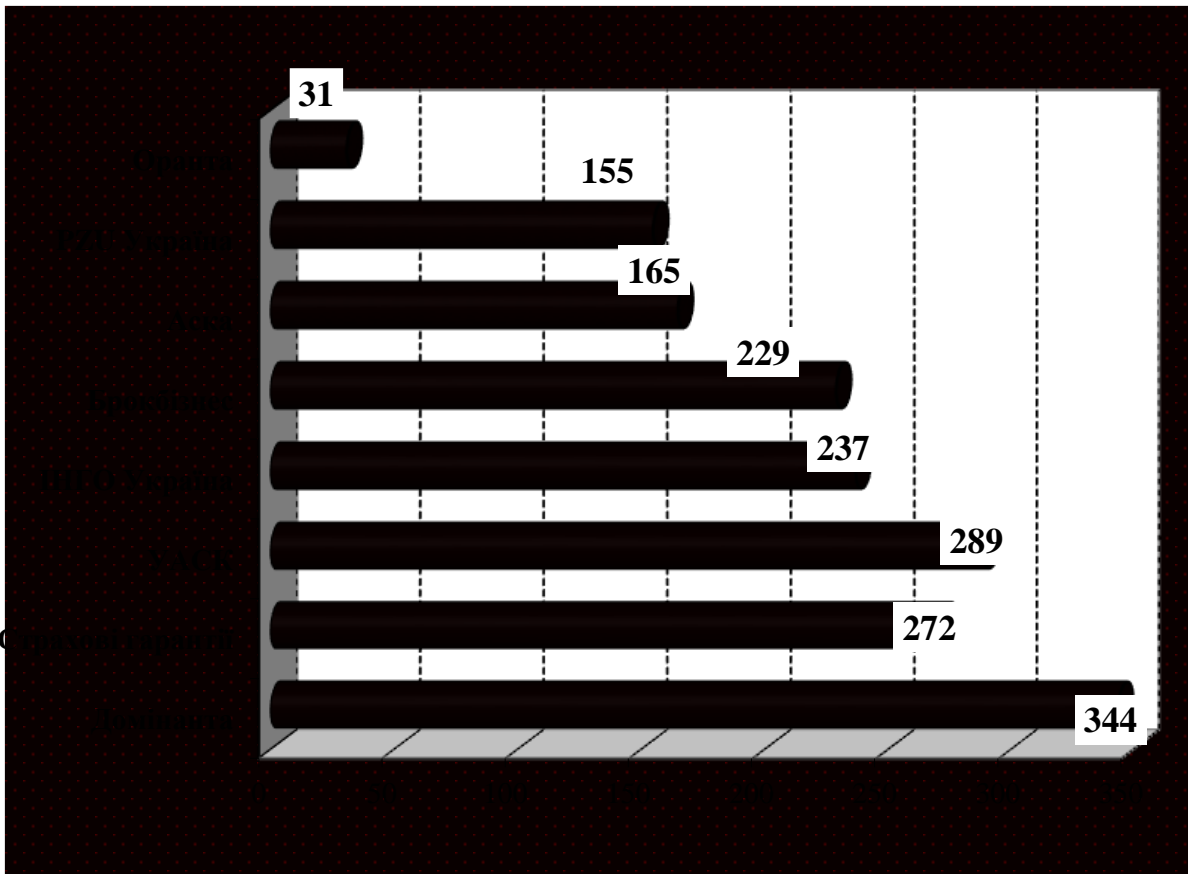
Система, в рамках якої був створений Аграрний страховий Пул в Україні, дуже ефективно працює в Туреччині. І хоча це об'єднання дуже молоде, однак, має вже хороші результати. Подібна система вже більше 100 років розвивається в Іспанії.

Користуючись даними аналітичних досліджень «Агроіншуренс інтетернешнл», щодо показників роботи Ринку Агрострахування в Україні, аналіз показав незначне зростання в 2013 р., в порівнянні з даними 2011-2012 рр. Варто відзначити, що обсяг застрахованих площ виявився найвищим за останні 5 років (879 тис. га), а в порівнянні з 2012 р. – зріс на 20 % (150 тис. га). У 2013 р. загальна сума зібраних премій страховими компаніями за договорами агрострахування склала – 135,4 млн грн. Сума зібраних премій по ринку показала незначне зростання, в певній мірі через зниження середньої ставки премії по ринку за 2013 р. (3,1 %) (табл. 1).

Таблиця 1

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ ЩОДО СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР У ПЕРІОД 2008-2013 РР.

Показник	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Кількість договорів	1637	1980	1217	2710	1936	1722
Площа, га	1171	510	553	786	727	869
Сума премій, млн грн	155,4	42	72,1	136,3	130,4	135,4
Сума субсидій, млн грн	72,8	-	-	-	-	-
Середня ставка премії, %	4,93	3,24	3,84	3,74	3,77	3,1
Рівень виплат, %	н/д	36,48	50,94	28	41	9,7

Рис. 3. Головні АГРОСТРАХОВИКИ 2013 Р. ТА КІЛЬКІСТЬ УКЛАДЕНИХ НИМИ ДОГОВОРІВ ІЗ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР

Таким чином, проаналізувавши сучасні тенденції ринку агрострахування в Україні визначено, що ситуація, поетапно покращується. Залучено більше страхових компаній до цього виду діяльності і, разом з тим, зростає площа застрахованих полів. Але для більш ефективної роботи Аграрного Пулу, постає необхідність розробити нову ефективну програму та умови агрострахування на базі вже існуючого досвіду розвинених країн, де агрострахування має домінуючу роль, як ефективний регулятор ризиків в аграрному секторі. Також, щоб досягти покращення системи агрострахування, необхідно аналізувати не тільки всю систему в цілому, а розглядати роботу кожної страхової компанії, які входять у Аграрний Пул.

Список використаних джерел:

1. Минкіна Г.І. Страхування як елемент управління ризиками підприємств АПК / Г.І. Минкіна // Фінансовий ринок України. 2010. № 3. С. 4-11.
2. Портал про страхування сільськогосподарських ризиків [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com/ru>.
3. Прокопчук О.Т. Особливості страхування аграрних ризиків у країнах світу / О.Т. Прокопчук, Ю.В. Улянич, В.П. Бечко // Актуальні проблеми економіки (науковий економічний журнал). 2014. № 3 (153). С. 46-53.
4. Прокопчук О.Т. Зарубіжний досвід страхування аграрних ризиків та доцільність його застосування в Україні / О.Т. Прокопчук, Ю.В. Улянич, К.Ф. Улянич // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – Умань, 2013. Вип. 83. Ч. 2 : Економіка. С. 227-234.

19.11.2015